

**MİLLETLERARASI ADALET DİVANININ
KORFU BOĞAZI DAVASI
(İlk İtiraz)**

Hakkında verdiği 28 Mart 1948 tarihli karar

Birleşmiş Milletler Antlaşmasında hususi bir şekilde derpiş edilen bir mecburî kaza selâhiyetine istinad eden bir dilekçe ile açılan dava (Statü mad. 36, par. I; Antlaşma mad. 25, 32, 36 par. 3). — Gerek şekil noksanı gerekse selâhiyetsizliğe müstenid davanın mesmu olmama ilk itirazı (Statü mad. 40, par. 1 ve 36 par. 1.; Yönetmelik mad. 3, par. 2). — Davalı tarafın iradî bir kabulüne müstenid kaza selâhiyeti. — Mesmu olmama itirazını ileri sürmekten feragat. — Aynı ve birbirini takip eden muamelelerle kabul. — Güvenlik Meclisinin bir uyumsuzluğun Divana sunulması hakkındaki tavsiyesi (Birleşmiş Milletler Antlaşması mad. 36 par. 3). — Kaza selâhiyetinin kabulüne konulan ihtirazî kayıtlar.

K A R A R

Başkan Guerrero; Başkan vekili Basdevant; hâkim Alvarez, Fabela, Hackworth, Winiarski, Zoriçiç, De Visscher, sir Arnold McNair, Klaestad, Badawi paşa, Krylov, Read, Hsu Mo, Azevedo; ad hoc hakim Daxner'den teşekkül eden DİVAN,

Ajan olarak Dışişleri Bakanlığında Hukuk Müşaviri E. Beckett, yardımcıları, Baş müşavir ve Savcı Sir Hartley Shawcross, Cambridge Üniversitesi Devletler Hukuku Profesörü H. Lauterpacht, Oxford Üniversitesinde Devletler Hukuku Profesörü Waldock, Wilberforce, Mervyn Jones, Reed (Başmüşavirlik ve savcılık bürosundan) tarafından temsil edilen İngiltere Hükûmeti ile,

(1) Milletlerarası mahkeme ve hakem kararları Türkiyede, memleketimize ait olanlar müstesna, lâzım gelen alâkayı görmüyor. Halbuki bu kararlar, Devletler Hukuku kaidelerinin teşekkülünde veya hiç değilse muhtevalarının belirmesinde son derece mühim bir rol oynamaktadırlar. Bundan böyle milletlerarası içtihadın bu ehemmiyetini nazara alarak mümkün oldukça kararların metnini tam olarak tercüme edeceğiz. Yalnız muhalefet şerhleri için küçük bir değişiklik yapacağız. Bunları aslında olduğu gibi kararın sonunda değil, kararın metninin alâkalı yerinde dipnotu olarak kısaltılmış şekilde tercüme edeceğiz. Dergimizin VII nci cildinde (1952, s. 153) neşrettiğimiz İngiliz - İran petrol uyumsuzluğu hakkındaki karar daha evvel tetkik edildiği için ilerde tatbik edeceğimiz bu tercüme şekline bir istisna teşkil etmektedir. Tercüme edeceğimiz milletlerarası kararların sonuna mümkün oldukça doktrinal bir not da ilâve etmeye çalışacağız.

Ajan olarak, Arnavutluk Paris Elçisi Kahreman Ylli, yardımcıları, müşavir olarak Pragda Charles Üniversitesi Devletler Hukuku Profesörü V. Vochoç ve Zaprep Üniversitesi Devletler Hukuku Profesörü I. Lapenna tarafından temsil edilen Arnavutluk Hükûmeti arasındaki Korfu Boğazı davasında aşağıdaik kararı verir:

İngiltere Hükûmeti, Statününün mad. 40 par. 1 ve Yönetmeliğin mad. 32 par. 2 gereğince Divan kalemine 22 Mayıs 1947 de tevdi ve kayıt edilen dilekçesi ile Korfu Boğazında 22 Ekim 1946 tarihinde vuku bulan ve iki İngiliz torpitosunun mayınlara çarpması ile bu gemilerin hasara uğraması ve ağır insan kaybı ile neticelenen hadise hakkında Divana Arnavutluk Hükûmeti aleyhine bir dava açmıştır.

Dilekçe, uyuşmazlığın mevzuunun ve İngiliz talebinin istinad ettiği hadiselerin ve mucip sebeplerin kısa izahının İngiltere tarafından Arnavutluğa verilen 9 Aralık 1946 tarihli ve sureti ilişik notada yazılı olduğunu ifade ediyor. Dilekçede izah edildiğine göre "Divan Statüsünün 36/1 inci maddesi gereğince selâhiyetlidir. Zira, Birleşmiş Milletler Antlaşmasında hususi bir şekilde derpiş edilen bir hal bahis mevzuudur. Bu hal şu mucip sebeblere istinad eder: a) Birleşmiş Milletler Güvenlik Meclisi, Antlaşmanın 36 ncı maddesi gereğince uyuşmazlıkla meşgul olduğu müzakereleri sonunda, gerek İngiltere Hükûmetine gerekse Arnavutluk Hükûmetine işbu uyuşmazlığı Milletlerarası Adalet Divanına sunmalarını tavsiyeye karar vermiştir; b) Arnavutluk Hükûmeti, Güvenlik Meclisinin uyuşmazlığın tetkikine iştirak hakkında Antlaşmanın 32 nci maddesi gereğince yaptığı daveti ve Güvenlik Meclisini ndavetiyenin gönderilmesi sırasında kostuğu şartları, yani Arnavudluğun işbu uyuşmazlıkta bir Birleşmiş Milletler üyesinin aynı halde deruhte edeceği bütün vecibeleri kabul etmiştir; c) Antlaşmanın 25 inci maddesi, Teşkilât üyelerinin işbu antlaşma gereğince, Güvenlik Meclisinin kararlarını kabul etmek ve uygulamak hususunda mutabık oldukları hükmünü koymaktadır".

Nihayet, dilekçe, İngilterenin, Korfu Boğazında Arnavutluk karasularında mayınlara çarpan iki İngiliz torpitosunun uğradığı hasar ve kayıplardan dolayı Divanın, Arnavutluk Hükûmetinin milletlerarası mesuliyetine karar vermesi ve Arnavutluk Hükûmetinin bu sebeble vereceği tazminat veya zarar-ziyanları tesbit etmesi hakkında yaptığı talebi de ifade etmektedir.

Arnavutluk Hükûmeti 24 Ocak 1947 tarihli telgrafı ile Güvenlik Meclisinin Antlaşmanın 32 nci maddesi gereğince ve Arnavutluğun böyle bir halde bir Birleşmiş Milletler üyesinin deruhte edeceği bütün vecibeleri kabul etmesi şartı ile rey verme hakkı olmadan uyuşmazlığın müzakeresine iştirake davet etmesi hakkında verdiği kararı kabul ettiğini beyan etmiştir.

Dilekçenin atıf yaptığı 9 Nisan 1947 tarihli Güvenlik Meclisi kararı şöyle yazılmıştı:

“Korfu Boğazında iki İngiliz gemisinin mayınlara çarparak hasara uğramasına ve mürettebat arasında ölme ve yaralanmalara sebep olan 22 Ekim 1946 tarihli hadise üzerine İngiltere ile Arnavudluk arasında çıkan uyuşmazlık hakkında her iki hükûmetin temsilcilerinin beyanlarını tetkik eden Güvenlik Meclisi, İngiltere ve Arnavudluk Hükûmetlerine bu uyuşmazlığı Statüsü hükümlerine uygun olarak hemen Divana tevdi etmelerini tavsiye eder.”

İngiltere Hükûmetinin talebi, Divan grefiyesi tarafından 22 Mayıs 1947 de telgraf ve mektup ile Arnavudluk Hükûmetine tebliğ edilmiştir; talep aynı gün Statünün 40/3 maddesine uygun olarak Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine de bildirilmiştir.

Grefiye, yaptığı yeni bir teşebbüs üzerine 23 Temmuz 1947 tarihinde Arnavudluk Hükûmetinden 22 Mayıs tarihli mektup ve telgrafın alındığına ve bu tebligata bir cevap gönderileceğini bildiren bir telgraf almıştır.

23 Temmuz 1947 de Arnavutluğun Paris Elçisi Kahreman Ylli grefiye yardımcısına Arnavudluk Dışişleri Bakan Yardımcısının 2 Temmuz 1947 tarihli bir mektubunu tevdi etmiştir. Bu mektup talebin alındığını teyid ederek muhtevası hakkında şu hususların Divana bildirilmesini grefiyeden rica etmektedir:

“Arnavudluk Halkçı Cumhuriyet Hükûmeti şu noktaları belirtir :

1. Divana bir dava açan İngiltere Hükûmeti, Güvenlik Meclisinin 9 Nisan 1947 tarihinde “İngiltere ve Arnavudluk Hükûmetinin bu uyuşmazlığı derhal Divan Statüsü hükümlerine uygun olarak Milletlerarası Adalet Divanına tevdi etmeleri” hakkında yaptığı tavsiyeye riayet etmemiştir.

Arnavudluk Hükûmeti, Divan Statüsüne ve umumi Devletler Hukukuna nazaran Arnavudluğun Divan Statüsünün 36 ncı maddesini kabulü ve Arnavudluk Hükûmetinin Divanın mecburi kaza selâhiyetini tanıdığı diğer herhangi bir Devletler Hukuku metni mevcut olmadığı takdirde İngiltere Hükûmetinin bu uyuşmazlığı tek taraflı olarak Divana tevdi edemiyeceğini mülâhaza eder.

2. İngiltere Hükûmeti, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 25 nci maddesini ileri sürerek bu usulü haklı göstermek istemektedir.

Halbuki Antlaşmanın 25 inci maddesinin sadece Güvenlik Meclisinin Antlaşmanın VII nci bölümü hükümlerine müsteniden aldığı kararlara şamil olduğu ve Meclisin uyuşmazlıkların barışçı yollar ile halli mevzuunda yaptığı tavsiyelere tatbik edilemeyeceği şüphesizdir. Bu tavsiye-

lerin bağlayıcı tesirleri olmadığı için Divanın mecburi kaza selâhiyetine dolayısıyla bir mesned teşkil edemez. Mecburi kaza selâhiyeti ancak Divan Statüsüne taraf olan devletlerin Statünün 36/3 maddesine uygun olarak yaptıkları sarîh beyanlara istinad edebilir.

3. Arnavudluk Hükûmeti, Güvenlik Meclisinin 9 Nisan 1947 tarihli tavsiyesine nazaran İngiltere Hükûmetinin Milletlerarası Adalet Divanına müracaat etmeden evvel Meclisin tavsiyesine uygun olarak hareket eden iki tarafın hangi şartlar ile uyumsuzluklarını Divana tevdi edecekleri hususunda Arnavudluk Hükûmeti ile anlaşması lâzım geldiği kanaatinindedir.

Binaenaleyh İngiltere Hükûmetinin Güvenlik Meclisinin tavsiyesine, Divanın Statüsüne ve Devletler Hukukunca kabul edilen prensiplere uygun olarak hareket etmediği neticesine varmak yerinde olur.

Arnavudluk Hükûmeti, bu şartlar içinde İngiltere Hükûmetinin Arnavudluk Hükûmeti ile evvelden anlaşmadan muteber bir şekilde Milletlerarası Adalet Divanına tek taraflı olarak müracaat edemeyeceğini mülâhaza etmekte haklıdır.

4. Arnavudluk Hükûmeti, Güvenlik Meclisinin tavsiyesini kendi bakımından tamamen kabul eder.

Davasının haklı olduğuna inanan ve milletler arasında dostane işbirliğine ve uyumsuzlukların barışçı yollar ile halline ait prensiplere bağlılığını ifade için hiçbir fırsatı ihmal etmemeye azmeden Arnavudluk Hükûmeti, İngiltere Hükûmetinin dava açmadaki usulsüzlüğüne rağmen Divanın önüne çıkmaya hazırdır.

Bununla beraber Arnavudluk Hükûmeti, İngiltere Hükûmetinin Güvenlik Meclisinin tavsiyesinin tatbiki olarak Divana müracaat etme şekline ve bilhassa Antlaşmanın 25 inci maddesine, Güvenlik Meclisinin tavsiyelerinin mecburilik vasfı bakımından vermek istediği mânaya en sarîh ihtirazî kayıtlarını dermeyeran eder. Arnavudluk Hükûmeti işbu davada Divanın kaza selâhiyetini tanımasının ilersi için bir emsal teşkil etmeyeceğini belirtmek ister.

Netice itibariyle, Arnavudluk Halkçı Cumhuriyet Hükûmeti, Yönetmeliğin 35/3 maddesi gereğince ajan olarak Pariste Arnavutluk Elçisi Kahreman Ylliği tayin ettiğini ve adres olarak Yugoslavyanın La Haye Elçiliğini seçtiğini bildirmekle şeref duyar".

Arnavudluk Hükûmeti ajanı tarafından bu suretle kaleme tevdi edilen mektubun örneği 24 Temmuzda İngiltere Hükûmetinin ajanına gönderilmiştir.

Toplantı halinde bulunmayan Divanın Başkanı usul hakkında taraflar ile istişarede bulunduktan sonra 31 Temmuz 1947 de şu mealde bir ara kararı vermiştir:

“İngiltere Hükûmetinin talebine cevap olarak Arnavudluk Halkçı Cumhuriyet Hükûmeti namına Dışişleri bakan yardımcısı tarafından imza edilmiş bir notanın 23 Temmuz 1947 de Divan kalemine tevdi edildiğini;

Arnavudluk Hükûmetinin bu notasının, İngiltere Hükûmetinin tek taraflı talep ile Divana müracaat etmekle ne Güvenlik Meclisinin 9 Nisan 1947 tarihli tavsiyesine ne de Divanın Statüsüne veya Devletler Hukukunca tanınmış prensiplere uygun olarak hareket ettiğini ve binaenaleyh Arnavudluk Hükûmetinin İngiltere Hükûmetini evvelce Arnavutluk Hükûmetiyle anlaşmadan muteber bir şekilde Divana müracaat etmemiş telâkki etmekte haklı olduğunu; fakat Arnavudluk Hükûmetinin, Güvenlik Meclisinin tavsiyesini tamamen kabul ederek, usulsüzlüğe rağmen, milletler arasındaki dostane işbirliği ve uyumsuzlukların barışçı yollar ile halli prensiplerine bağlılığını izhar için Divanın önüne çıkmağa hazır olduğunu ifad ettiğini;

Zikredilen notanın Arnavudluk Hükûmetinin ajanı olarak Arnavudluğun Paris Elçisi Kahreman Ylli nin tayin edildiğini ve La Haye'in ikametgâh olarak seçildiğini tebliğ ettiğini;

Güvenlik Meclisinin 9 Nisan 1947 tarihli kararına nazaran Arnavudluk Hükûmetinin zikredilen notasının Divan Yönetmeliğinin 36 ncı maddesinde yazılı muamele gibi telâkki edilebileceğini;

nazara alır”.

Adı geçen ara kararı, İngilterenin lâyihasının tevdi için 1 Ekim 1947 ve Arnavudluğun mukabil lâyihasının tevdi için 10 Aralık 1947 tarihlerini tesbit etmiştir.

İngilterenin tesbit edilen tarihte verilen lâyihası Korfu Boğazında 28 Ekim 1946 tarihinde vukubulan hadiselerle ait bir izah ve neticeleri ihtiva etmektedir. İzah ve neticelerde İngilterenin talebini havi olan dilekçede işaret edilen noktaları tafsil etmektedir.

Arnavudluk Hükûmetinin ajanı, mukabil lâyiha için tesbit edilen müddet içinde, 1 Aralık tarihli ve kaleme 9 Aralıkta kayıd edilen bir yazı ile “dilekçenin mesmu olmaması hakkında bir ilk itiraz” ileri sürmüştür. Bu itiraz şöyle izah edilmiştir:

“I. Vakıalar :

1) Güvenlik Meclisi 9 Nisanda kabul ettiği kararla İngiltere ve Arnavudluk Hükûmetlerine Korfu Boğazında 22 Ekim 1946 tarihinde vuku bulan hadise üzerine aralarında çıkan uyumsuzluğu hemen Statüsü hükümlerine uygun olarak Milletlerarası Adalet Divanına tevdi etmelerini tavsiye etmiştir;

2) İngiltere Hükûmeti bu tavsiyeye aykırı olarak yalnız başına ve Arnavudluk Hükûmeti ile hiçbir surette anlaşmadan 13 Mayısda Divana

müracaat etmiştir. İngiltere Hükümeti böylece tek taraflı olarak hareket ederek Divana bir dilekçe vermiştir;

3) Arnavudluk Hükümeti hemen 2 Temmuzda, Divanın önüne çıkmaya hazır olduğunu beyan etmekle beraber İngiltere Hükümetinin Divana müracaat şekli hakkında en sarîh ihtirazî kayıtlar ileri sürmüştür;

4) Diğer taraftan, Arnavutluk Hükümeti 2 Temmuzda Divana gönderdiği mektubunda Güvenlik Meclisinin 9 Nisan tarihli tavsiyesini tamamen kabul etmiş ve uyuşmazlığı Divana tevdi etmek için iki Hükümetin Güvenlik Meclisinin tavsiyesine ve Divan Statüsü hükümlerine uygun olarak anlaşmış bulunmaları lâzım geldiğine işaret etmiştir.

II. Hukukî Sebepler :

1) Statüsünün 36/1 maddesine göre Divanın kaza selâhiyeti " tarafların kendisine tevdi edecekleri bütün işlerle Birleşmiş Milletler Antlaşmasında veya yürürlükte olan antlaşma ve anlaşmalarda tahsisen derpiş olunan hallere şamildir". Statüsünün 40/1 maddesine göre "İşler, hale göre, ya tahkimnamenin tebliği ile, ya bir dilekçe ile Divana arz edilir..."

2) Arnavutluk Hükümeti, İngiltere ile olan uyuşmazlığını Divana tevdi etmek için yürürlükte bulunan hiçbir antlaşma veya sözleşme ile bağlı bulunmadığı için Divan Statüsünün hükümlerine göre bunu yalnız bu uyuşmazlığa taraf olan iki devlet yapabilir.

Eğer vaziyet böyle ise iş Divana bir dilekçe ile değil, tahkimnamenin tebliği ile arz edilebilir.

3) İngiltere Hükümeti 13 Mayıs tarihli dilekçesinde ne bir antlaşma ve sözleşmeyi ileri sürüyor ve ne de tarafların uyuşmazlığı Divana Statü hükümlerine uygun olarak tevdi ettiklerini iddia ediyor.

İngiltere Hükümeti, "Birleşmiş Milletler Antlaşmasında hususi bir şekilde derpiş edilen bir halin bahis mevzuu olduğunu müdafaa ediyor. Bu hal şu mucip sebeplere istinad etmektedir: a) Birleşmiş Milletler Güvenlik Meclisi, Antlaşmanın 36 ncı maddesi gereğince uyuşmazlıkla meşgul olduğu müzakereleri sonunda, gerek İngiltere Hükümetine gerekse Arnavudluk Hükümetine işbu uyuşmazlığı Milletlerarası Adalet Divanına sunmalarını tavsiyeye karar vermiştir; b) Arnavudluk Hükümeti, Güvenlik Meclisinin uyuşmazlığın tetkikine iştirak hakkında Antlaşmanın 32 ncı maddesi gereğince yaptığı daveti ve Güvenlik Meclisinin davetiyenin gönderilmesi sırasında koştuğu şartları, yani Arnavutluğun işbu uyuşmazlıkta bir Birleşmiş Milletler üyesinin aynı halde deruhte edeceği bütün vecibeleri kabul etmiştir (Güvenlik Meclisinin gönderdiği davetiyenin ve Arnavudluk Hükümetinin bu davete verdiği cevabın örnek-

leri işbu dilekçenin 3 no.lu ekini teşkil etmektedir); c) Antlaşmanın 25 inci maddesi, Teşkilât üyelerinin işbu Antlaşma gereğince, Güvenlik Meclisinin kararlarını kabul etmek ve uygulamak hususunda mutabık oldukları hükmünü koymaktadır." (İngiltere Hükûmeti ajanının 13 Mayıs 1947 tarihli mektubuna bak).

İngiltere Hükûmetinin ileri sürdüğü bu sebepler hakkında Arnavudluk Hükûmeti aşağıdaki hususlara işaret etmekle şeref kazanır:

Ad (a) Güvenlik Meclisi 9 Nisan tarihli kararı ile sadece "İngiltere ve Arnavudluk Hükûmetlerine" uyuşmazlıklarını Statünün hükümlerine uygun olarak Milletlerarası Adalet Divanına tevdi etmelerini tavsiye etmiştir.

Böyle bir tavsiye, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının hususî bir şekilde derpiş ettiği ve Divanın kaza selâhiyetinin şamil olduğu bir hali *ipso facto* olarak teşkil edemez. Birleşmiş Milletler Antlaşmasının hiç bir hükmü böyle bir hali derpiş etmemektedir;

Ad (b) Arnavutluk Hükûmeti, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterinin 20 Ocak tarihli davetine icabet ederek sadece Antlaşmanın 32 nci maddesindeki mânada "işbu uyuşmazlıkta bir Birleşmiş Milletler üyesinin aynı halde deruhte edeceği bütün vecibeleri" kabul etmiştir.

Bir tavsiye bahis mevzuu olduğu için, vecibeler, Divanın mecburî kaza selâhiyeti bakımından Birleşmiş Milletler Antlaşmasında hususî bir şekilde derpiş edilen bir hali *ipso facto* olarak teşkil edemezler.

Birleşmiş Milletler üyeleri, Antlaşmaya göre deruhte ettikleri vecibe ve haklar neticesinde hiç bir usul muamelesine girişmeden, Statü hükümlerine göre sarîh ve usulüne uygun bir şekilde kaza selâhiyetini kabul etmeden Divanın önüne çıkmaya hiçbir zaman mecbur değildirler;

Ad (c) Güvenlik Meclisinin 9 Nisanda aldığı karar, Birleşmiş Milletler Antlaşmasına göre Arnavutluk ve İngiltere Hükûmetlerinin rıza ve kabulleri müstesna, onları bağlayıcı bir kuvveti olmıyan bir tavsiyeyi ihtiva etmektedir. Bundan başka, gene kararın ifadesine göre iki Hükûmetin uyuşmazlıklarını Divana tevdi edebilmeleri için Statü hükümlerine uygun olarak hareket etmeleri lâzımdır.

Binaenaleyh, Güvenlik Meclisinin adı geçen kararı, Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Divan Statüsünün hükümlerine göre, Güvenlik Meclisinin bir taraftan, iki tarafı diğer hiç bir muamelede bulunmadan *ipso facto* olarak Milletlerarası Adalet Divanına müracaat etmiye mecbur eden ve diğer taraftan, onların Statü hükümlerini nazara almadan Milletlerarası Adalet Divanına müracaat etmelerini mümkün kılan bir kararı gibi telâkki olunamaz.

Arnavudluk Hükûmeti, yukardaki noktaları hülâsa ederek ne 9 Nisan tarihli kararın, ne de Arnavudluk Hükûmetinin 20 Ocak tarihli beyanatının ve Antlaşmanın 25 inci maddesinin, bu muamele ve hükümler gerek ayrı ayrı gerekse birlikte mülâhaza edilsin, Divanın mecburi kaza selâhiyetini işbu davada Arnavudluk Hükûmetine kabul ettirmek için ileri sürülemediğini teyid eder.

III. Netice talep :

.....

Divanın, Yönetmeliğinin 62 nci maddesine uygun olarak hareket ederek,

Arnavudluk Hükûmetinin, Güvenlik Meclisinin tavsiyesini kabul ederek sadece adigeçen uyuşmazlığı Divan Statüsünün hükümlerine uygun olarak ona tevdi etmeyi kabul ettiğini nazara alarak,

İngiltere Hükûmeti tarafından Divana 13 Mayısta verilen ve Arnavudluk Halkçı Cumhuriyet Hükûmetini hedef tutan dilekçenin, Divan Statüsünün 40/1 ve 36/1 maddelerine aykırı olarak verilmiş olması dolayısıyla şayanı mesmu olmadığına karar vermesi talep olunur.”

Arnavudluğun ilk itirazı 9 Aralıkta İngiltere ajanına tebliğ edilmiş ve bilâhare Statüsünün 63 üncü maddesi gereğince 11 Aralıkta da Birleşmiş Milletler üyelerine tebliğ edilmiştir.

Divan başkanı 10 Aralık 1947 tarihli ara kararı ile, İngiltere Hükûmeti tarafından ilk itiraz hakkındaki müşahede ve neticeleri ihtiva eden yazılı bir izahname takdim edilmesi için 20 Ocak 1948 tarihine kadar mühlet verilmiştir.

19 Ocak 1948 tarihini taşıyan ve aynı gün kaleme tevdi edilen bu izahnamede muhtelif mütalâalara istinaden şu hususlar ileri sürülmektedir :

“9.

.....

a) Hükûmet (İngiltere Hükûmeti), tarafları uyuşmazlıklarını hemen Divana arz etmeye davet eden Güvenlik Meclisi tavsiyesine tamamen riayet etmiştir. Bunu, Divan Statüsünün 40/1 ve Yönetmeliğinin 32/2 maddelerine uygun olarak uyuşmazlığın muhtevasını ve tarafları sarahaten ve tamamen gösteren 13 Mayıs 1947 tarihli dilekçesini tevdi etmekle yapmıştır.

b) Arnavudluk Hükûmeti, İngiltere Hükûmetinin dilekçesinin tevdiinden sonra 2 Temmuz 1947 tarihli mektubu ile Güvenlik Meclisinin tavsiyesini tamamen kabul ettiğini ve Divanın önüne çıkmaya ve bu davada Divanın kaza selâhiyetini tanımaya hazır olduğunu bildirmiştir.

c) Arnavudluk Hükûmetinin, Güvenlik Meclisinin 9 Nisan 1947 tarihli kararı ile birlikte tetkik edilen mektubu, Divan Başkanı tarafından Statüye taraf olmıyan devletlerin Divana kabulü için Güvenlik Meclisinde koşulan şartlara uygun bir vesika gibi telâkki edilmiştir (Güvenlik Meclisinin 15 Ekim 1946 tarihli kararına bak. Bu karara göre Statüye taraf olmıyan bir devlet, Divanın kaza selâhiyetini yalnız bir uyumsuzluk için kabul ettiği "hususî vasıflı" bir demeç yapabilir.)

d) Bu şartlar içersinde Divanın 31 Temmuz 1947 tarihli ara kararını vermesini ve uyumsuzluğa bakmaya devam etmesini mümkün kılan selâhiyet tamamen tessüs etmiştir. Statünün 36/1 maddesine göre Divanın kaza selâhiyeti tarafların kendisine tevdi ettiği bütün dâvalara şamildir ve Divana müracaat edebilen devletlerin ona tevdi edemeyecekleri hiçbir uyumsuzluk yoktur... Tarafların bugünkü uyumsuzluklarını Divana, yukarda zikredilen vesikalarla (Yani İngilterenin 13 Mayıs 1947 tarihli dilekçesi ve Arnavudluk Hükûmetinin 2 Temmuz 1947 tarihli yazısı ile) arz ettikleri aşikârdır; bir tahkimname teşkil etsin veya etmesin, bu iki vesika hiç olmazsa bir "Divana müracaat" teşkil eder. Bir tahkimname zaruri değildir...

e) Statünün 40 ncı maddesi, 36/1 madde gereğince Divanın selâhiyetli olduğu bir dâvada dâvanın istinad ettiği şeklî mesnedi tayinle iktifa etmektedir. Divanın Statüsü ve Yönetmeliğindeki hiç bir hüküm, Divanın selâhiyeti, gerek tarafların uyumsuzluğu Divana arzetmeleri gerekse bir tahkimname ile teessüs etse bile, dilekçe yolu ile dava açılmasına mâni değildir. Binaenaleyh İngiltere Hükûmeti işbu dâvayı Divana dilekçe ile açmakla kendine göre doğru olarak hareket etmiştir...

f) Bundan başka, hakikat halde taraflar arasında bir anlaşma olmuştur: bu anlaşma, İngiltere Hükûmetinin, 13 Mayıs 1947 tarihli dilekçesinden anlaşıldığı gibi Güvenlik Meclisinin 9 Nisan 1947 tarihli kararını tatbik ederek Divanın kaza selâhiyetini kabul etmesi ve bundan sonra Arnavudluk Hükûmetinin 2 Temmuz 1947 tarihli mektubu ile Divanın kaza selâhiyetini tanıması ve Arnavudluk Hükûmetinin Antlaşmanın 25 nci maddesinin tefsiri hakkındaki görüşü müstesna, dilekçede izah edilen ihtilâflı meseleleri Divana arzetmeyi kabul etmesi vakıasiyle teessüs etmiştir. Bir tahkimnamenin esaslarını kâmilten ihtiva bu anlaşma Statüsünün 40 ıncı maddesine tamamen uygundur...

g) İşbu davayı açmak için kabul edilen metod herhangi bir şeklî usulsüzlüğü tazammun etse bile - ki bunu İngiltere Hükûmeti kabul etmemektedir - bu usulsüz islâh edilmiştir. Çünkü Arnavudluk Hükûmeti 2 Temmuz 1947 tarihli yazısı ile muhtemel her türlü itirazlardan feragat etmiş ve Divanın kaza selâhiyetini kabul etmiştir. Bir dâvanın açılma tarzına ait bir usulsüzlük sonraki hâdiselerle tamir edilebilir...

h) Arnavudluk Hükûmeti Divanın kaza selâhiyetini kabul ettiği için sonradan rızasını geri alamaz...

i) Divan başkanı tarafından 31 Temmuz 1947 tarihinde verilen ara kararı şüphesiz Arnavudluk Hükûmetinin Divanın selâhiyetini kat'i olarak kabul etmesine istinad etmiştir ki vaziyet de hakikatte böyle idi. Selâhiyet meselesini yeniden ortaya koymak artık Arnavudluk Hükûmetinin elinde değildir...

.

12. Yukarıda zikredilen ve İngiltere Hükûmetinin kanaatine göre Arnavudluğun Divanın kaza selâhiyetini kabul ettiğini açıkça gösteren şerait içersinde İngiltere Hükûmeti Antlaşmanın 25 nci maddesinin tatbikine ait delillerini işbu müşahedelerinde izah etmemiştir. Mamafih Hükûmet icabında Divanın kaza selâhiyetine mesned olarak ilk dilekçesinde yazılı mucip sebepleri ileri sürme hakkını mahfuz tutar”.

İngiltere Hükûmeti neticei talep olarak

“Divandan :

a) Arnavudluk Hükûmeti tarafından ileri sürülen ilk itirazı red etmesini,

b) Arnavudluk Hükûmetini, Divan başkanının 31 Temmuz 1947 tarihinde verdiği ara kararına uymaya ve yeni bir müddet vermeden uyuşmazlığın esasına ait bir mukabil lâyiha tevdi etmeye davet etmesini talep eder”.

Divanda Arnavudluk tabiiyetini haiz hakim bulunmadığı için Arnavudluk Hükûmeti Statününün 31/2 nci maddesinde derpiş edilen hakkı ileri sürmüş ve *ad hoc* hakim olarak Çekoslovakya Temyiz mahkemesi Daire başkanı İgor Daxner’i tayin etmiştir.

Divan, 26, 27 ve 28 Şubat ve 1, 2 ve 5 Mart 1948 tarihli celselerinde Arnavudluk namına ajan Kahreman Ylliği ve müşavir Vochoç’u ve İngiltere namına ajan E. Beckett’i ve müşavir Sir Hartley Shawcross’u dinlemiştir. Duruşmanın bitmesinden evvel Başkanın sorusuna karşı Arnavudluk ajanı Arnavudluğun 9 Aralık 1947 tarihli ilk itirazında ifade edilen neticei taleplerin nihaî olduğunu beyan etmiştir; İngilterenin 19 Ocak 1948 tarihli müşahedelerinin neticei talepleri hakkında da İngiltere Hükûmeti ajanı namına benzer beyanatta bulunulmuştur.

İngiltere Hükûmetinin dilekçe ve lâyihasına, Arnavudluk Hükûmetinin ilk itirazına ve bu itiraz üzerine İngiltere Hükûmetinin ifade ettiği müşahedelere ekli olarak ve şifahi muhakeme için evrakı müsbite tevdi olunmuştur.

Divanın, muhakemenin bu safhasında Arnavudluk Halkçı Cumhu-

riyet Hükümeti namına ileri sürülen ilk itiraz hakkında karar vermesi lâzımdır.

*
**

Arnavudluk Hükümeti 5 Mart 1948 tarihli celsede şifahen teyid ettiği yazılı netice talebinde Divandan :

“Arnavudluk Hükümetinin, Güvenlik Meclisinin tavsiyesini kabul ederek sadece adı geçen uyuşmazlığı Divan Statüsünün hükümlerine uygun olarak ona tevdi etmeyi kabul ettiğini nazara almasını”, ve

“İngiltere Hükümeti tarafından Divana 13 Mayıs'ta verilen ve Arnavudluk Halkçı Cumhuriyet Hükümetini hedef tutan dilekçenin, Divan Statüsünün 40/1 ve 36/1 maddelerine aykırı olarak verilmiş olması dolayısıyla şayanı mesmu olmadığına karar vermesini talep etmiştir”.

Birinci talep, Güvenlik Meclisinin “İngiltere ve Arnavudluk Hükümetlerine uyuşmazlıklarını Divan Statüsünün hükümlerine uygun olarak hemen Milletlerarası Adalet Divanına tevdi etmelerini” tavsiye eden 9 Nisan 1947 tarihli kararına dairdir. Arnavudluk Hükümeti bu tavsiyeyi kabul etmiş ve bu kabule müsteniden uyuşmazlığı Statü hükümlerine uygun olarak Divana tevdi etmek vecibesini tanımıştır. İşbu vecibenin ancak Statü hükümlerine uygun olarak ifa edilebileceği doğrudur. Arnavudluk Hükümetinin bu iddiasını nazara alan Divan, bu Hükümetin sonradan tarih ve hakiki şumulü aşağıda tesbit edilecek olan taahhütlere giriştiğini belirtir.

Arnavudluk Hükümetinin, İngiltere Hükümetinin muhalefetine uğrayan ikinci talebi, dilekçenin mesmu olmasına bir itiraz olarak takdim edilmiştir. Bununla beraber Arnavudluk Hükümetinin bu hususdaki düşüncesi oldukça müphemdir. Taleplerinde Divan Statüsünün 40/1 maddesine atıf yapan Arnavudluk Hükümeti yalnız esas davanın evvelce üzerinde anlaşılan bir tahkimname yerine dilekçe ile açılmasından ibaret olan bir şekil noksanını hedef tutar görünüyor. Maamafih Arnavudluk Hükümeti, Statünün, münhasıran Divanın kaza selâhiyetine dair olan 36/1 maddesine de atıf yapmaktadır; itirazında İngilterenin dilekçesine karşı yaptığı tenkidler, mecburi kaza selâhiyetinin ademi mevcudiyeti kadar usulüne uygun dilekçenin mesmu olmağına da dairdir.

Bu muhakeme tarzı İngiltere Hükümetinin kendi bakımından davanın dilekçe ile açılmasıyla bahis mevzuu davada bir mecburi kaza halinin mevcut olması arasında kurmuş olduğu münasebet ile izah edilebilir.

İngiltere Hükümeti, bahis mevzuu davada bir mecburi kaza halinin mevcut olduğunu ispat için dilekçesine mesned olarak Birleşmiş Milletler Antlaşmasının ve Divan Statüsünün bazı hükümlerini ileri sürmüştür. Aşağıda söyleneceği gibi Arnavudluk Hükümetinin Divana gönderdiği

2 Temmuz 1947 tarihli mektup kaza selâhiyetinin iradî bir kabulünü tammun ettiğinden Divan, bu nokta hakkında vaziyet almıya lüzum görmez (3).

2 Temmuz 1947 tarihli yazı, hakiki şümülü aşağıda tetkik edilecek kaydi ihtirazileri ihtiva etmesine rağmen gerek dilekçenin mesmu olması gerekse Divanın kaza selâhiyeti meseleleri hakkındaki bütün güçlükleri ortadan kaldırmaktadır.

Arnavutluk Hükûmeti birinci nokta hakkında bir taraftan "İngiltere Hükûmetinin Arnavudluk Hükûmeti ile evvelden anlaşmadan Milletlerarası Adalet Divanına tek taraflı olarak muteber bir şekilde müracaat edebilmiş olmasını kabul etmemekte haklı olacağını" belirtmekle beraber diğer taraftan "İngiltere Hükûmetinin dava açmaktaki bu usulsüzlüğüne rağmen Divanın önüne çıkmaya hazır olduğunu" beyan etmektedir. Arnavudluk Hükûmetinin bu ifadesi ancak dilekçenin şekil noksanına müstenid bir mesmu olmama itirazını sonradan ileri sürmekten bir feragat gibi anlaşılabilir.

2 Temmuz 1947 tarihli mektup Divanın kaza selâhiyeti meselesi hakkında daha az kat'î değildir. Evvelce 24 Ocak 1947 tarihli telgrafı ile Güvenlik Meclisine karşı bazı vecibeleri yüklenen Arnavudluk Hükûmeti, mektupta yalnız uyumsuzluğu Statü hükümlerine uygun olarak Divana tevdi etmeyi hedef tutan "Güvenlik Meclisi tavsiyesini tamamen kabul ettiğini" beyan etmiyor, fakat "dâvasının haklılığından tamamen emin olduğunu" söyledikten sonra sarih ibarelerle "bu dâvada Divanın kaza selâhiyetini" kabul ediyor. Bineaneleyh, Divana göre 2 Temmuz tarihli mektup, Divanın kaza selâhiyetinin münakaşa edilemez iradi bir kabulünü ihtiva etmektedir.

Tarafların rızası Divana selâhiyet verdiği zaman ne Statü ne de Yönetmelik bu rızanın muayyen bir şekle bağlı olarak beyanını şart koşmamaktadır.

Dilekçenin Divan Statüsünün 40/1 ve 36/1 maddeleri hükmüne aykırı olarak verildiği için mesmu olmayacağı hakkındaki Arnavudluk tezi,

(3) Divan hakimlerinden Basdevant, Alvarez, Winiarski, Zoriçiç, De Visscher, Badawi paşa ve Krylov karara iştirak etmekle beraber müştereken imza ettikleri ek sehde: işbu uyumsuzlukta Divanın mecburi kaza selâhiyetini Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 36 ncı maddesine istinad ettirmek için İngiltere tarafından ileri sürülen iddianın doğruluğu hakkında Divanın karar vermesi lâzım geldiğine işaret ettikten sonra İngilterenin bu iddiasının şu üç bakımdan doğru olmadığını beyan ediyorlar: 1) Tavsiye tabirinin mutad manasının yeni bir mecburi kaza selâhiyeti haline vücud vermediği; 2) Antlaşma ve Statünün umumi sisteminin Divanın kaza selâhiyetini devletlerin rızalarına istinad ettirdiği; 3) Antlaşmanın 36/3 maddesinin metin ve gayesinin hukukî uyumsuzlukların hukukî metodlarla hal tarzlarına bağlanması lâzım geldiğini Güvenlik Meclisine hatırlatmak olduğudur.

esas itibariyle dilekçe yolunun ancak mecburi kaza selâhiyeti sahasında kullanılabileceği ve bu saha dışında sadece tahkimname yolunun açık kaldığı postülasına istinad etmektedir.

Bu, ileri sürülen metinlerin ne birinde ne de ötekisinde bir mesnedi bulunmayan mücerret bir teyiddir. Davacının Divanın kaza selâhiyetine mesned olan maddeyi dilekçede, kat'i olarak değil de "mümkün olduğu kadar" zikretmesini isteyen Yönetmeliğin 32 nci maddesinin 2 nci paragrafı metni ile ve yazılışının mülhem olduğu mülâhazalarla dilekçe yolunun yalnız mecburi kaza selâhiyeti sahasına inhisar etmediğini tazammun etmektedir (4).

İngiltere Hükûmeti dilekçe yolunu kullanmakla Arnavudluk Hükûmetine Divanın kaza selâhiyetini kabul etmek fırsatını vermiştir; bu kabul, Arnavudluk Hükûmetinin 2 Temmuz 1947 tarihli yazısı ile yapılmıştır.

Esasen böyle ayrı bir hareket, hakikatte bir davacısı, İngiltere Hükûmeti ve bir davalısı, Arnavudluk Hükûmeti olan bir davada tarafların karşılıklı vaziyetlerine tekabül etmektedir.

Bundan başka, kaza selâhiyetinin kabulünün, bu davada olduğu gibi, bir tahkimname ile evvelden birlikte yapılması yerine ayrı ayrı ve birbirini takip eden iki muamele ile yapılmasına hiç bir mani yoktur. Milletlerarası Daimî Adalet Divanı 26 Nisan 1928 tarihinde 12 kararında (s. 23): "Bir devletin Divanın kaza selâhiyetini münferid bir vakıada kabul etmesi, Statüye göre, meselâ evvelden sarih bir tahkimname yapılması gibi bazı şekil şartlarına riayet olunmasına tabi değildir" demişti.

Güvenlik Meclisi tavsiyesinin metni aksi manada tefsir edilmek istenmiştir. Bu tavsiye, birtaraftan, Divana açılacak davanın iki tarafın hareket etmesini gerektiğini belirtmekle beraber bu hareketin birlikte yapılmasını tasrih etmemektedir; diğer taraftan, Divana nasıl müracaat edileceğini, Güvenlik Meclisinin tavsiyesinde beyan edildiği gibi, Divanın işleyişini tanzim eden hükümler tayin eder.

Divan hiçbir madde ile men edilmeyen bir yolu usulsüz telâkki edemez.

Geriye 2 Temmuz 1947 tarihli mektubda ifade edilen ihtirazî kaydın şümülünü tetkik etmek kalıyor. Bu ihtirazi kayıt şöyle ifade edilmiştir: "Bununla beraber, Arnavudluk Hükûmeti, İngiltere Hükûmetinin Güvenlik Meclisinin tavsiyesinin tatbiki olarak Divana müracaat etme şekline ve bilhassa Antlaşmanın 25 inci maddesine, Güvenlik Mecli-

(4) Ad hoc hakim Daxner karara eklediği muhalefet gerhinde: Statünün 40/1 maddesindeki şekil şartlarına istinad ederek dilekçe ile müracaatın ancak Divanın mecburi kaza selâhiyetinin mevcut olduğu hallerde kullanılabileceğini iddia ediyor.

sinin tavsiyelerinin mecburilik vasfı bakımından vermek istediği mâna-ya en sarîh ihtirazî kayıtlar dermeyan eder. Arnavudluk Hükûmeti, işbu davada Divanın kaza selâhiyetini tanımasının ilerisi için bir emsal teşkil etmiyeceğini belirtmek ister.”

Bu kayıt, Arnavudluk Hükûmeti tarafından gerek Divanın kaza selâhiyetini tanımasına gerekse her türlü mesmu olmama itirazlarından feragatine konulan yegâne tahdiddir, 2 Temmuz 1947 tarihli mektubu iki taraf için muteber olacak şekilde tefsir etmek Divana aittir. Mektubun ihtiva ettiği ihtirazi kaydın sadece bir prensibi muhafaza etmek ve ilerisi için bir emsal teşkil etmeye mani olmayı hedef tuttuğu aşikârdır. Arnavudluk Hükûmetinin, İngiltere Hükûmetinin gerek Divana müracaat şekli gerekse Divanın mecburi kaza selâhiyetinin mevcut olduğunu ispat etmek için Antlaşmanın 25 inci maddesine vermek istediği mâna hakkında koyduğu ihtirazî kayıt, işbu davadan ziyade ileride karar vermek serbestisini tamamen mahfuz tutmak içindir. Mektup, işbu davada Divanın, davanın esası hakkında kaza selâhiyetini kabul etmeseydi, bir emsalin teessüs edeceğini mülâhaza etmiye lüzum kalmazdı.

Binaenaleyh, 2 Temmuz 1947 tarihli mektubun ihtiva ettiği kayıt, Arnavudluk Hükûmetinin ne bir şekil noksanına müsteniden sonradan bir ilk itirazda bulunmasını ne de Divanın esas hakkında karar vermek selâhiyetine bilâhare itiraz etmesini mümkün kılmaz.

BU MUCİP SEBEBLERLE,

ve Arnavudluk Hükûmetinin birinci neticei talebinde mevcut beyanatını, bu Hükûmetin 2 Temmuz 1947 tarihli mektubu ile deruhte ettiği vecibeleri tarih ihtirazi kaydı ile nazara alan, DIVAN, bir reye karşı on beş rey ile,

1) Arnavudluk Hükûmetinin 9 Aralık 1947 tarihinde yaptığı ilk itirazı red eder,

2) Esas hakkındaki muhakemenin devam edeceğine karar verir ve sonraki vesikaların tevdi tarihlerini aşağıdaki şekilde tayin eder:

a) Arnavudluk Hükûmetinin mukabil lâyihası için, 15 Haziran 1948 salı;

b) İngiltere Hükûmetinin cevaba cevabı için 20 Eylül 1948 pazartesi.

X X X

Hakimlerden Basdevant, Alvarez, Winiarski, Zoriçiç, De Visscher, Badawi paşa ve Krylov karara katılmakla beraber Statünün 57 nci maddesinin kendilerine verdiği hakları kullanarak şahsi görüşlerini şerh halinde karara eklemişlerdir.

Ad hoc hakim Daxner de karara katılmıyarak muhalefet şerhini, Statünün 57 nci maddesindeki haktan istifade ederek karara eklemiştir.

ÇEVİRENİN NOTU :

Divanın bu uyumsuzlukta verdiği karar, Divana müracaat yollarının şekli bakımından alâkayı çekmektedir. Milletlerarası Daimi Adalet Divanı ve Milletlerarası Adalet Divanı tesis edilirken Devletler Hukukunun bugünkü durumunda tamamen adli bir muhakeme usulü kabul edilmemesi dolayısıyla adli muhakeme usulü ile hakem veya hakem mahkemesi önünde takip edilen muhakeme usulünü birbirleri ile telif etme zaruretinde kalınmıştı. Bu zaruretin tezahürlerinden birisi Divana dava açma şekli bakımından görülür.

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 40/1 maddesine nazaran "işler, hale göre, ya tahkimnamenin tebliği ile, ya bir dilekçe ile, Grefyeye hitaben Divana arz edilir". Burada görüldüğü gibi, madde hem klâsik hakem muhakeme usulündeki hem de adli muhakeme usulündeki dava açma şeklini yan yana kabul etmiştir. Bir uyumsuzluğa taraf olan devletler, ya, mecburi kaza selâhiyetleri olmayan bir hakeme müracaat eder gibi aralarında bir tahkimname yaparak bununla, veya, peşinen mecburi kaza selâhiyeti olan adli bir mahkemeye müracaat eder gibi bir dilekçe ile Divana başvururlar.

Arnavudluk Hükûmeti dilekçe ile müracaat etmenin ancak Divanın mecburi kaza selâhiyetinin bulunduğu hallere inhisar ettiğini iddia etmiştir. Divan verdiği kararda, Yönetmeliğin 32/2 maddesine istinad ederek dilekçe ile müracaat yolunu yalnız Divanın mecburi kaza selâhiyetinin mevcut olduğu hallere inhisar etmediğini belirtmiştir. Divanın kanaatine göre herhangi bir maddenin men etmediği bir müracaat yolunu Divan usulsüz telâkki edemez.

Karar ayrıca bir devletin Divanın kaza selâhiyetini tanımasının bir şekil şartına bağlı olmadığını tekrar teyid etmiştir. Divanın bu husustaki içtihadı müstekardır.

Yalnız kararda hal suretine bağlanmayan bir noktayı da açıklamadan geçemiyecemiz. İngiltere hükûmeti, Arnavutluğun selâhiyetsizlik ilk itirazına karşı Divanın bu uyumsuzlukta Statünün 36/1 maddesi gereğince selâhiyetli olduğunu iddia etmiştir. İngiltereye göre bu uyumsuzlukta Birleşmiş Milletler Antlaşmasının tahsisen derpiş ettiği bir kaza selâhiyeti mevcuttur: Güvenlik Meclisi Antlaşmanın 36 nci maddesi gereğince taraflara Milletlerarası Adalet Divanına baş vurmalarını tavsiye etmiştir. Arnavudluk Antlaşmanın 32 nci maddesi gereğince Güvenlik Meclisinin davetini kabul ve koyduğu şartlara razı olmuştur. Antlaşmanın 25 inci maddesinde de Teşkilât üyelerinin veya koşulan şartları kabul eden üye olmıyan devletlerin Güvenlik Meclisi kararlarını kabul ve tatbik edecekleri yazılıdır. Binaenaleyh, Divan bu uyumsuzluğa bakmaya selâhiyetlidir.

Bilindiği üzere Milletlerarası Adalet Divanının kaza selâhiyeti esas itibariyle mecburi değildir (Bu hususta aynı dergide İngiliz - İran petrol uyumsuzluğu hakkındaki yazdığımız kroniğe bakın). Fakat devletler, Statünün 36/1 maddesi gereğince yapacakları demeçlerle veya anlaşmalara dercedecekleri mecbur tahkim şartları ile Divanın kaza selâhiyetini peşinen mecburi olarak kabul edebilirler. İngiltere bu uyumsuzlukta Antlaşmanın 32 ve 25 ve Statünün 36/1 maddelerine istinad ederek Divan için yeni bir mecburi kaza selâhiyeti kaynağının belirlediğini iddia etmiştir.

Divan, Arnavudluğun Divanın kaza selâhiyetini iradi olarak tanıdığını ileri sürerek bu iddiayı cevaplandırmaktan kaçınmıştır. Halbuki bu hususu aydınlatan bir kararı, gerek Antlaşmanın hükümleri gerekse Divanın kaza selâhiyeti bakımından pek mühim neticeler doğurabilirdi. Yalnız Divanın kararının bu noktasını tenkid eden yedi hâkim yazdıkları ek şerhde İngilterenin bu iddiasına karşı cephe almışlardır. Bu hâkimlerin kanaatine göre, tavsiye tabirinin ve Antlaşmanın 36/3 maddesinin mâna ve gayesi, Antlaşma ve Statünün umumi sisteminin Divanın kaza selâhiyetini tarafların rızasına istinad ettirdiği hususları bu yeni kaza selâhiyeti iddiasını desteklememektedir.

Doç. Dr. A. Suat BİLGE